

2. — *Federal Almanya Diyeti Başkanı tarafından şahsen dâvet edilen Millet Meclisi Başkanı Fuad Sirmen'in Başkanlığında A. Partisinden Hüsnü Dikeçligil, C. H. Partisinden Nüvit Yetkin, C. K. M. Partisinden Cevad Odyakmaz, M. Partisinden Rıza Polat ve Y. T. Partisinden Âdil Yaşa'dan müteşekkil Parlâmento Heyetinin Almanya'ya ziyareti hakkında Başkanlık tezkeresi*

BAŞKAN — Tezkereyi okutuyorum

Genel Kurula

Millet Meclisinden alınan 8 . 10 . 1963 tarihli ve 7043 sayılı tezkereden alâşıldığına göre Federal Almanya Diyeti Başkanı tarafından Almanya'ya ziyaret için Millet Meclisi Başkanı Sayın Fuad Sirmen şahsen dâvet edilerek Başkanlığında A. P., C. H. P., Y. T. P., C. K. M. P., M. P. sinden birer üye seçilerek teşkil edilecek bir Parlâmento Heyeti için 10 - 12 gün sürecek bir ziyaret tertiplenmiştir.

Millet Meclisi Başkanı ile ve Partiler Grup Başkanlarıyla yapılan toplantılar sonunda, Gruplar Millet Meclisi Başkanına aşağıda adları yazılı sayın üyeleri seçtiklerini bildirmişler ve keyfiyet Millet Meclisinin 8 . 10 . 1963 tarihli Birleşiminde arz edilmiştir. A. P. Grubu da seçecekleri sayın üyeyi bildirince heyet tamamlanmış olacaktır.

Keyfiyet bilgilerine saygılarla arz olunur.

Cumhuriyet Senatosu Başkanı
Suad Hayri Ürgüplü

Seçilen üyeler :

A. P. den Kayseri Senatörü Hüsnü Dikeçligil
C. H. P. den Malatya Senatörü Nüvit Yetkin
Y. T. P. den Siirt Milletvekili Âdil Yaşa

C.K.M.P. den Sivas Milletvekili Cevad Odyakmaz
M. P. den Ağrı Milletvekili Rıza Polat

BAŞKAN — İttılınıza arz olunur.

3. — *Cumhuriyet Senatosu üyeleri Halit Sarıkaya ve Vasfi Gerger'e izin verilmesi hakkında Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi (3/252)*

BAŞKAN — Tezkereyi okutuyorum :

Genel Kurula

Aşağıda adları yazılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin hizalarında gösterilen müddetlerle izinleri, Başkanlık Divanının 9 . 10 . 1963 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

Cumhuriyet Senatosu Başkanı
Suad Hayri Ürgüplü

C. Senatosu Çanakkale Üyesi Halit Sarıkaya, hastalığına binaen, 15 gün, 2 . 10 . 1963 tarihinden itibaren,

C. Senatosu Urfa Üyesi Vasfi Gerger, hastalığına binaen, 1 ay, 8 . 10 . 1963 tarihinden itibaren,

BAŞKAN — Teker, teker okutup oylarınıza arz edeceğim.

C. Senatosu Çanakkale Üyesi Halit Sarıkaya, hastalığına binaen, 15 gün, 2 . 10 . 1963 tarihinden itibaren,

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

C. Senatosu Urfa Üyesi Vasfi Gerger, hastalığına binaen, 1 ay, 8 . 10 . 1963 tarihinden itibaren,

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

4. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Cumhuriyet Senatosu İçtüzük teklifi ve Cumhuriyet Senatosu İçtüzük Komisyonu raporu (2/15) (S. Sayısı : 65 e ek ve 65 e 1 nci ek) (1)*

(1) 65 e ek S. Sayılı basmayazı 24 . 10 . 1962 tarihli 95 nci Birleşim, 65 e 1 nci ek S. Sayılı basmayazı 4 . 10 . 1963 tarihli 117 nci Birleşim tutanakları sonuna eklidir,

BAŞKAN — Bu madde üzerinde altı arkadaşımız konuşmuşlardı. Konuşanlar Sarıgöllü, Sayın Turhangil, Tuna, Üren, Özgüneş ve Eyidoğan'dı. Ondan mâada 14 ncü madde hakkında 9 arkadaşımız daha söz almış bulunmaktadır. Öte yandan gene bu madde hakkında bir kifayet tavrı vardı. 6 arkadaşımız konuşmuş olduğuna göre, kifayet tavrını okutup oylarınıza koyacağım.

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Kifayet aleyhine konuşacağım.

BAŞKAN — Bir dakika efendim. Kifayet tavrini okutayım.

Sayın Başkanlığa

Vâkı konuşmalar sonunda konu açıklanmıştır. Müzakerenin kifayetini arz ve teklif ederim.

Istanbul
Fethi Başak

BAŞKAN — Kifayet aleyhinde, buyurun Sayın Özgünes.

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Sayın Başkan, sayın üyeler, geçen oturumda Türkiye'de siyasi veya gayrisiyasi bütün cemiyetlerin kanunlarla nizamlanmış olduğunu arz etmiş ve ilk defadır ki, İçtüzüğü'nün bu maddesi ile kanunlara, nizamla bağlı olmıyan, lâiyüsel bir grupun buraya getirilmekte olduğunu arz etmiş ve endişelerimi ileri sürmüştüm. Komisyon'dan bazı sorular sormuştum. Ben, «kanaatime bu memlekette kanunlarla yasaklanmış birtakım sosyal ve politik cereyanlar; bu maddenin boşluklarından faydalanarak bu çatı altına girebilirler. Bu madde mutlaka nizamlanmalıdır,» demiş ve endişelerimi de arz etmiştim. Gayet tabii ki, kifayet tavrini sorulara da şâmilidir. Benim bu sorularım henüz komisyon tarafından cevaplandırılmadı. Hiç şüphe yok ki, sorularımı Komisyon cevaplandırdıktan sonra, konuşacak ve bu endişelerinizi genişliğine, derinliğine ortaya atacağız.

Binaenaleyh, ben, Yüce Meclisinizden Komisyonun sorularıma cevap vermesine imkân vermenizi ve kifayeti kabul etmemenizi rica ediyorum.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Özgünes, meselenin tavvuz etmediğini ve kifayetin kabul edilmesini istiyor. Ben kifayet tavrini reye koymak mecburiyetindeyim.

Kifayet tavrini reyinize sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Söz alanların isimlerini okuyorum : Celâl Ertuğ, Ahmet Yıldız, Necip Danışoğlu, Faruk Işık, Haydar Tunçkanat, Sırrı Atalay, Niyazi Ağırnash, Cahit Tokgöz, Nüvit Yetkin.

İZZET BİRAND (İzmir) — Ben de söz istemişim; Celâl Ertuğ'dan sonra.

BAŞKAN — Evet efendim, zuhul edilmiştir. Sayın Celâl Ertuğ? Yok. Buyurun Sayın Birand.

İZZET BİRAND (İzmir) — Sayın Başkan, sayın arkadaşların, evvelâ üniversiteden gelen yazılar hakkında bir tavzih yapmak lüzumuna kaani oldum, bunu arz edeceğim.

Üniversitenin, çeşitli konularda salâhiyeti olan çeşitli organları vardır. Kendilerine taallük ettiği mevzularda bu organlar harekete geçer, karar alırlar. Bu karar üniversitenin adına söylenmiş bir söz olur. Bunun dışında; üniversitenin çeşitli kürsüleri, elbetteki taallük ettiği mevzularda, ihticaca salih çalışma organlarıdır. Bu konularda üniversiteye müracaat vukuunda üniversite, taallük ettiği ihtisas koluna mevzuu intikal ettirir. Orada alınan mütalâa; sadece o mütalâyayı vermiş olanların kanaatlerini ifade eder.

Bunun tavzihinden sonra bir endişemi veya bir istirhamımı arz edeyim.

Anayasa, bağlayıcı temel kanunumuzdur. Onun elbetteki bütün kelimeleri ve hükümleri çok ince düşünülerek tertiplenmiştir. Anayasaya bu değerinde itibar etmek zaruretindeyiz. Eğer, kanunun getirdiği ve cemiyetimize sokmak istediği yeni fikirler, müessir olmazsa, bizim cemiyetimizin kültür cemiyeti olmak vasfı ile gelişmesini, temin etmemiz mümkün olamaz. Binaenaleyh, Anayasanın metinleri üzerinde aşırı tefsire zorlayarak tasarruflar tesis etmenin isabetli olmayacağına kaani bulunuyorum. Anayasada usule taallük eden meselelerde, eğer onda teemmül edilmiş birtakım mânalar olduğunu biz itibara almazsak, eski itiyatlarımızı devam ettirmekten başka bir neticeye varamayız.

Bu itibarla, metinler üzerindeki, metinlerin delâletindeki vuzuhu zorlamamanın isabetli ve faydalı olacağı kanaatimi arz için söz almış bulunuyorum.

Hürmetlerimi arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Yıldız, buyurun.

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlar.

Evvelâ peşinen şunu arz edeyim ki biz Tabii üyeler bu fikri savunurken burada ken-

dimize bir hak tanınması uğrunda bir savunma yapmıyoruz. Ben de bir prensibin savunmasını yaptığımı inanıyorum.

Konuyu birkaç yönden ele almak gerekmektedir. Bunlardan birisi; Anayasa metni, ikincisi; Temsilciler Meclisinde Anayasa metnine vücut veren tutanaklar ve sonra; mukayeseli hukuk ve demokratik konsept ve uygulama yönünden konuyu incelememiz lâzım.

Anayasayı okuyalım; Anayasamıza «İçtüzük, siyasi parti grupları ve kolluk işleri» başlığı altında bir madde almıştır ki; bu madde ile bağımsızların, şunun bunun ilgisi yoktur. Böyle bir lâf madde içinde kesinlikle yoktur. Madde bahsetmiyor böyle bir şeyden...

Madde 3. — Fonksiyonun nasıl düzenleneceğini yazıyor.

«İçtüzük, siyasi parti grupları ve kolluk işleri... «Onun için konuya bu maddeyi mesnet olmak ve bundan çıkarılacak anlamla mukabil görüşü savunmak bence biraz güçtür. Yalnız, geçmişi bakımından bu konuyu ele alarak konuya dokunabiliriz. Burada «Anayasaya aykırı» diye bir görüş savunuluyor. Bu demektir ki; bir yasaklama konuluyor. Bir hakkın kullanılmasının veya bir grup kurma isteğinin Anayasaya aykırı olduğu bir yasaklama şeklinde konmak isteniyor. Halbuki çok iyi takdir buyurursunuz ki, yasaklama hükmünün her şeyden önce açık ve kesin olması, yorumlama yoluyla yasaklama konulamıyacağı, asıl olan hakkın olduğu yolundaki hukuk kuralı, bizim böyle bir görüşün karşısına dikilir. Anayasadan kaynağını almayan, eylem, işlem, her türlü teşkilâtlanmayı da önleyen bir espiyi de maddesinde belirttiği için, hepsini Anayasadan alacak şekilde yorumlamak zorunluluğu vardır.

Şimdi, profesörlerin görüşlerinde, kanaatince üzerine ciddiyetle eğilinirse, şu nokta kesinlikle ortaya çıkar. Hiçbir fakültenin hiçbir profesörü «bağımsızlar grup kuramaz» demiyor. Teker teker ben size özetlerini arz edeceğim, hiçbir tanesi demiyor. İstanbul Üniversitesi'nden okuyalım: «Anayasa gerekçesi ve müzakerelerinden açık olarak ortaya çıkan sonuç: Parlâmentoda siyasi parti gruplarından başka, parti gruplarına tanınan haklardan ve imtiyazlardan istifade edebilecek durumda siyasi gruplar kurulamıyacaktır.» Böyle bir

istekte bulunan yok. Siyasi parti gruplarına tanınan haklardan ve imtiyazlardan faydalananacak bir grup kurulmasını teklif eden yok. O teşkilâtı olmadığı için de böyle bir iddia olamaz. O halde bu soruya cevap değil. Bu kesin sonucun ışığı altında, Tabii Senatörlerin parti grubu halinde teşkilâtlanamıyacakları bedihidir. Doğrudur ve ben de imza ederim. Böyle bir isteğimiz de yoktur. Kaldı ki, sözü edilen senatörler bir parti grubunun organik niteliğine de sahip değillerdir, geçici de değillerdir. Bu da doğrudur. Kaydı hayat şartıyla istisnai bir statüye sahip olmalarına karşılık, parti grubu kurmaları nazara alınmamıştır. Arz ettiğim gibi parti grubu isteyen yok. Cumhuriyet Senatosu içinde partileşmeleri, bir parti olarak ortaya çıkmaları ancak Tabii Senatörlük niteliğini kaybetmeleriyle mümkündür. Bu da doğrudur. Şu halde kaydı hayat şartı ile Tabii Senatörlük, siyasi parti üyesi olmakla ve parti grubu kurmakla kesin olarak bağdaşmaz. Bu görüşe de itiraz etmemişizdir. Grup halinde bulunmaları vâkıfına gelince; bu mümkündür. Fakat böyle bir grup bir siyasi parti grubu değildir, siyasi parti grubuna tanınan haklardan ve yetkilerden de faydalanamaz. Görülüyor ki, «en zıt görüş», diye ifade edilen görüş: «Bir siyasi parti grubu kuramazlar. Bir siyasi parti grubunun imtiyaz ve haklarından faydalanamaz» diyor. Bu doğrudur. Zaten böyle bir iddiada bulunan yok. Bir bağımsız grup konusu savunuluyor. Aynı şekilde, Sayın Bahri Savaş'ın vardığı görüşün sonucunu özetle söylemek gerekirse - ki 2'nci tezi, yahut aksi görüşü savunmaya mesnet alınan görüş - der ki, «Meclislerimizdeki siyasi parti mensupları ve grupları dışında kalan parlömanterlerin Anayasa teminatı ve hakları içinde ve binacınaleyle siyasi parti gruplarına eşit bir statü dâhilinde teşkilâtlanmaları mümkün değilse de...» böyle bir şartı isteyen de zaten yok. Bunların, Meclis içi çalışmalarında müessiriyetlerini ve faaliyetlerini, rasyonelize bir faaliyet ve müessiriyet imkânına kavuşturacak şekilde, teşkilâtlanması imkânsız görünmemektedir. Mecliste kendilerine sekreterler verilmesi, salon tahsisî, hattâ Meclisin protokoller temsillerinde, bu sıfatla kendilerine kontenjan ve yer ayrılması mümkündür. Anayasada, sarıh olarak yasaklanma-

dığı ve bertaraf etmediği noktalarda, parlömanter çalışmaları ihtiyaçların empoze ettiği şekilde bir düzene bağlamak prensibinden yararlanmak mümkündür. Binaenaleyh bağımsızları, siyasi parti grubu statüsü dışında bir idari teşkilâtlanmadan alıkoymak yolu kapalı değildir. Zaten istek de; siyasi parti grupları dışında bir teşkilâtlanmadır.

Şimdi konuyu, tamamiyle sorduğumuz şekilde ele alalım; çünkü, bu soruyu üniversitelere bendeniz sordum. Ve bu soruyu onlara «85 nci maddeyi nasıl anlıyorsunuz, bağımsızlar bir grup kurabilir mi?» şeklinde sordum. Siyasi parti gruplarını sormadım. Üniversite bunların ikisi siyasi parti grubu halinde olamaz.» diyor. Şimdi, müsaade ederseniz, konuyu olduğu gibi ele alan notu okuyalım.

Sayın Bülent Nuri Esen, İlhan Arsel ve Münici Kapani'nin bu konuyu kapsıyan notlarına göre: «85 nci maddenin 2 nci fıkrası, siyasi partilerce meydana getirilen gruplardan gayri, parlömanter faaliyet teşekkülü ortaya çıkmasını yasaklayan bir hüküm değildir. Zira, yasak hükmü, her şeyden önce açık ve kesin olur. Yorum yoluyla yasak konamaz, aslolan, bir hakkin varlığıdır.» deniyor.

85 nci maddenin yorumlanmasındaki çelişmenin sebebi; - hakikaten burada gereğe parmak basıyor - iki ayrı mefhumun karıştırılmakta oluşudur. Siyasi parti grubu ile, Parlâmento grubu mefhumları, yekdiğerinden ayrı teşekküllere delâlet eder. İşte biz de ayrı olarak bunlardan birini konuşuyoruz. Yasama organını terkiyeden Meclislerden biri içerisinde veya ikisi arasında, geçici ve daimî gruplaşmalar meydana gelmesi mümkündür. Bu gruplara katılacak olanlar çeşitli siyasi partilere mensup olabilecekleri gibi, hiçbir siyasi partiye bağlı da bulunmayabilirler. Grup teşkil edemeyecek durumda olan siyasi parti mensupları veya bunlarla bağımsızlar bir araya gelmek suretiyle parlâmento grupları adı altında faaliyetlere iştirak edebilirler. Parlâmento hayatının isterleri bu çeşit teşekkülleri zaruri kılar. Bunlara mâni olmak parlömanter faaliyetleri kösteklemek olacağından, Anayasanın böyle bir sonucu arzulanmış olduğu düşünülemez. Aksinin düşünülmesi, Anayasanın parlâmento faaliyetlerini sadece siyasi partilerin tekeline vermek gayesini

taşıdığını ifade etmek olur. Bu konudaki görüşmelerde - tutanaklardan bahsediliyor - Meclis faaliyetlerinin siyasi parti grupları mensuplarına hasredilmesi lüzumunu ifade eden bir fikir ileri sürülmüş değildir. Üstelik bir hukukî metnin, hele Anayasamız gibi halkoyu ile tekemmül etmiş bulunan bir metnin yorumlanmasında, parlâmento görüşmelerinin ancak sınırlı bir değer taşıyabileceği muhakkaktır.

Diğer taraftan, parlâmento üyesi, milletin temsilcisidir. Bu sıfatla, her türülü parlâmento faaliyetlerine katılma yetkisini haizdir. Siyasi parti gruplarına mensup bulunmayan Meclisler üyelerinin, grup teşekkülleri kurmalarını Anayasanın men etmiş olduğunu söylemek, bunları yasama görevlerini ifadan alıkoymak sonucunu doğurur. Gerçekten, «85 nci maddenin 2 nci fıkrası hükmü bu yolda bir yasak koymaktadır» denecek olursa, Meclisin bütün faaliyetleri sadece siyasi parti gruplarına ifa edilmek gerekecektir. Millî temsil yetkisini Anayasadan almakta olan bir kimseye bu yetkinin gerektirdiği faaliyetleri men etmek ise, Anayasa iradesinin zıddına bir tefsir teşkil eder. Anayasamızın; on üyelik bir siyasi parti grubuna teşmil olunan teminatı sağlarken, faraza otuz üyelik bir bağımsızlar grubunun temsil imkânından mahrum bırakmış bulunduğunu kabule imkân yoktur.

Şimdi, sonuç olarak bir cümle arz edeyim: Siyasi parti grupları, dışında kalan parlâmento üyeleri hakkında, ayrıca hüküm konulmamış olması, bunların gruplar meydana getiremeyecekleri anlamına gelmez. Bu yolda bir anlayış, temel hürriyetlerden olan, bir araya gelme hakkının, da özüne dokunmak demek olur. Bu sebepten ötürü, Anayasanın 85 nci maddesinin 2 nci fıkrası hükmünün, siyasi parti gruplarına mensup bulunmayan temsilcilerin grup teşkil etmelerine engel bir hüküm taşımakta olduğu yolunda yorumlanmasının caiz olamayacağı mütalâasında bulunduğumuzu bildiririz.

Görülüyor ki; konuyu tam açıklığı ile ele alan, hiçbir şüpheye, tereddüde mahal vermiyecek şekildeki bu mütalâa, böyle bir yasaklamanın Anayasa ve İnsan haklarına aykırı olduğunu kesinlikle ifade eder. Aksi görüşe mesnet diye kabul edilebilecek görüş; siyasi parti grubu kuramazlar, siyasi parti gruplarına tanınan haklardan ve imtiyazlardan faydalanamazlar,

fakat grup kurma yolu açıktır.» diyor. Ciddiden, 85 nci maddeyi de ele alırsak, «Meclis faaliyetlerine, siyasi parti grupları kuvvetleri oranında katılır.» sözünden, bağımsızlar katılamaz veya grup kuramaz diye yanyana bir tefsir yapmak lâzımgelir. Madem ki, burada, bu kelimelerin söylemediği yoktur deniyor, faaliyetleri ile, grupların katılışını yanyana getiren cümleyi topyekûn kaldırıncâ «Meclis faaliyetlerine katılamaz» hükmüne varırmış gibi garip bir yoruma gidilir. Çünkü, maddenin matlabı açıkça «Tüzük, parti grupları ve kolluk işleri» dir. Bağımsızlar için her hangi bir hükmü bu madde ihtiva etmemektedir. Nasıl katılacaklarını da söylememektedir.

Tabii üyeler ve Cumhurbaşkanlığı kontenjanı, Anayasamıza göre birer kurul olarak kabul edilmiştir. Anayasa bunlara yasaklar da koymuştur, açıkça yasaklar koymuştur. Şimdi biz yeni bir yasak koyamayız. Anayasada olmayan bir yasak koyamayız. Anayasa bunlar için «şunları yaparsa böyle olur, katılamaz, üyeliği düşer, en az on tanesi bağımsız kalacak v. s.» şeklinde yasaklar koymuştur. Bu yasakların üzerinde bir «grup kuramaz» yasasını koyabilmek için, bu yasayı Anayasadan almak lâzımdır. Anayasada bu yasanın metnini bulan izah ederse, ben de ona katılırım. Eesasen «Bağımsız grup» lâfının da nereden bu maddeye girdiğini ben anlıyamadım. Burada ilgisi yok; yalnız «grup» lâfı olduğu için bağımsızlar da buraya girmiş oldu.

Şimdi, bu maddeye vücut veren Meclis tutanaklarından da söz açalım. Elbette takdir buyurursunuz, Meclis tutanaklarının her biri mutlaka bir fikre, gerekçe olamaz. Böyle bir iddida değilim. Yalnız oyun tecelli etmesine açıkça tesir ettiği belli olan tutanak önemlidir. Bir önerge veriliyor, izah ediliyor, soru soruluyor, cevap veriliyor. Komisyonun sözeüsü görüşünü bildiriyor. Ve arkasından «oya, oya» diye bağırılıyor ve oylanıyor. Şimdi burada, ondan evvel isterse 20 kişi konuşsun. Mesele; bir takrir verilmiş, takriri birisi izah etmiş, Anayasa Komisyonu sözeüsü de kalkmış «böyle anlıyorum, tereddütleri izale ediyorum» demiş ve takrir oylanmıştır.. Bence bu iki görüş önemlidir. Bunları da müsaade ederensiz yine tutanaktan okuyalım:

Önergeyi veren Turhan Feyzioğlu diyor ki; «arkadaşlar, kolluk mevzuu halledildiğine göre buna temas etmeyeceğim. Yalnız ehemmiyetli görülen bir nokta var; «siyasi gruplar» tabiri bir takım güçlüklerle yol açacaktır tatbikatta. Fransız Parlâmentosu bilhassa nispi temsili tatbik ettiği tarihte çok büyük bir dert ile karşı karşıya kalmıştır. Bir takım menfaat, grupları, Parlâmentonun içinde teşekkül etmiştir. Meselâ, falan komisyonun başkanlığını koparmak, falan kooperatifin başkanlığını ele geçirmek gayesiyle hareket eden bir takım kimseler bir araya gelmiş, meselâ «şarapçılığın menfaatlerini savunma» grubu, «demokratik fikirleri yayma zümresinin haklarını koruma grubu» şu grubu bu grubu diye belki yüz çeşit grup teşekkül etmiştir. Bunlar birtakım menfaatleri savunmak maksadiyle kurulmuşlar ve tehlikeli hale gelmişlerdir. Bu sebeple orada bile bu türlü grupların iptali cihetine gidilmek zorunda kalmıştır. Ayrıca bağımsızların ve siyasi bir grup teşkil edecek sayıda üyesi bulunmayan parti grupların, diğer bir parti grupuna katılmasını mümkün kılacak bir hükmün de konması yerinde olur.» Bu ifade yasayı oluşturanlar içindir. Cumhurbaşkanlığı kontenjanına ve Tabii üyelere bu yasak vardır. Eğer başka bağımsızlar varsa bunlar bir parti grupuna girebilirler. Sonunda fikir daha çok tebellür ediyor; «Bağımsızlar ve bir siyasi grup kuramayacak sayıda Meclise gelen siyasi parti mensupları, bir ayrı siyasi grubun üyesi olabilirler. Ama, bir üye ancak bir siyasi gruba üye olabilir.» Görülüyor ki, takrir sahibi de, tereddütleri izale etmek ihtiyacını duyduğu zaman der ki; «Bağımsızlar eğer yasakları yoksa tabii parti grupuna girebilirler.» Son cümlesiyle «bağımsızlar bir siyasi grup kurabilir» diyor. Tereddütlere karşı önerge sahibi bu ifadeyle bulunduğundan sonra, sözeü konuşuyor.

Muhterem arkadaşlarım, Feyzioğlu arkadaşımızın temas ettiği ehemmiyetli meselelere daha önce temas etmiştim. Deminki, mâruzatımda, bunun sadece siyasi grupları ifade ettiğini zannediyordum, söylemiştim. Ancak, bir siyasi grup teşkil etmek isteyen üyelerin mutlaka bir siyasi partiye girmelerine ihtiyacolandığını da söylemek isterim. Meselâ; bağımsız milletvekilleri bir araya gelip bir siyasi grup teşkil edebilirler. Az üyeli muhtelif siyasi partiler, bir grup teşkil

edebilirler. Kendisinin verdiği misal hakikaten çok mühimdir. Menfaat grupları yoluna gidilirse hakikaten hor bir durum hâsıl olur. Bunların meslek menfaat grupları olarak isimlendirilmesi lâzımgelir ki, «siyasi grup» deyimi içine girmez. Eğer buna rağmen madde bir kaçamak imkânı veriyor, bu noktayı açık bırakmayalım diye düşünülüyorsa; hakikaten bâzı başka parlâmentoların başına belâ olan, bu gibi grupların kurulmasına mani olunca, sarih hükümlerin konmasını da ayrıca faydalı görürüz. Burada bu fikir üzerinde de mutabık kaldığımızı göre bunu beyan etmiş oluyoruz.»

Bundan sonra bunun için hiç konuşulmuyor; önerge, «oya, oya» sesleri ile oya konuyor. Şimdi tabloyu çizdim... Önerge sahibi hiçbir tereddüt bırakmıyor. Sözcü de «ben böyle bir grupun kurulmasını önleyici bir hükmü benimsemem. Fakat sizin dediğiniz gibi, bu lâfın altında menfaat grupları kurulması ihtimali varsa bunu önliyelim» diyor. Görülüyor ki; bağımsızların grup kuramayacağı fikri hiçbir yerde ve tutanaklarda da görünmüyor.

Böylece Anayasa metnini ve metne vücut veren tutanakları da arz ettim. Şimdi, müsaade ederseniz meseleyi biraz da mukayeseli hukuk yönünden inceliyelim: Aksi tezi savunan sayın arkadaşlarım dünyada acaba bir parlâmento gösterebilirler mi ki, orada «bağımsızlar grup kuramaz» hükmü bulunsun. Öyle bir parlâmento gösterirlerse, mukayeseli hukuk yönünden bunun bize bir yardımı olur ve tenevvür ederiz.

Ben böyle bir şey hatırlamıyorum. Üstelik, okuduğumuz bâzı tüzükler bağımsızları grup kurmaya zorluyor. Geçen defa memleketimize gelen Fransız Anayasa Hukuku Profesörü tanınmış bir sima olduğu için ismini arz ediyim - George Burdeav Meclisimizi ziyaret ettiği zaman kendisini Sayın Atalay'ın odasına davet ettim. 3 - 4 kişi vardık; birkaç konunun açıklanması hususunda; ne düşünüyorsunuz diye görüşlerini istihdam ettim ve bu meseleyi de sordum. cevap aynen şöyledir.

«Sizin Anayasanız böyle antidemokratik bir hüküm taşıyor mu?»

Biz de «metni okuyalım» dedik. Metni okuduktan sonra profesör «bu metinden böyle bir mâna çıkarılamaz» dedi. Daha birkaç konu sorduk ama, ilgili olduğu için yalnız bundan bah-

sediyorum. Ben yalnız da sormadım, üç dört kişi yanında sordum, bu arkadaşlardan biri de Sırrı Atalay'dır. Hattâ tercümanlığı ben de yapmadım, Meclisin tercümanını çağırttım ve Anayasanın 85 nci maddesini aynen okuduk. «Böyle antidemokratik bir hüküm olmadığına göre böyle yorumlanması mümkün değildir.» dedi. Üstelik uzun bir konuşma yaptı «biz bu yolu seçeriz, menfaat gruplarına rağmen meclisteki faaliyetler yönünden Anayasamız bunları teşvik eder.» dedi.

Şimdi bakın; ters görüşü savunuyor gibi görünen Sayın Savei bile. «Batı demokrasilerinde Meclis gruplarının zaruri olarak parti çerçevesi içinde kalmadığı malûmdur.» diyor. Görülüyor ki; mukayeseli hukukta böyle demeye maddeten imkân yoktur. Çünkü, böyle bir şey yok.

Şimdi, konuyu demokratik konsept ve uygulama yönünden inceliyelim. Açıkça yakalanmıyan bir hakka yasak konmuş oluyor. Bunu, hangi demokratik görüş benimsiyebilir acaba?.. Nerede böyle bir uygulanma tarzı vardır? Siyasi gruplarda istenilen hak partilerin imtiyaz ve hakları katiyen değildir. Onların dışındaki haklardır. Fakat, bütün bunlara karşı bağımsızlara «siz grup kuramazsınız» diyenlere, 1 - 2 sorum var.

Madem Anayasa yasaklamıyor, o halde bunun zararı nerededir? Tutanaklarda bulamadık, mukayeseli hukukta bulamadık, Anayasada bulamadık... Fakat, aksi görüşü savunanın düşündüğü bir zarar var herhalde. Bir mahzur görülüyor. Anayasanın 11 nci maddesinden yararlanıyor. Bağımsızların grup kurmasında, kamu yararı, millî güvenlik, vesaire gibi bir sürü tehdit sebeplerinden birisini mi görüyor ki, bu hakkı yasaklamak istiyor? Mecliste parlâmento grubu olarak çalışanlara, açıkça «verilmiş olan şu ödevleri yapacak grup» diyoruz. Bunun yasaklanamayacağını ve yasaklamanın da temel hak ve özgürlüklere de aykırı olduğunu söylüyoruz. Şimdi müsaade edderseniz, birkaç arkadaşımızın ters veya aksi görüşü savunurken söylediklerine kısaca değinmek isterim.

Sayın Sarıgöllü derler ki, «zihniyetleri ayrı ayrı olan bağımsızlar nasıl bir araya gelebilirler?» Bu husus bizi ilgilendirmez, onu da ilgilendirmez... Grup kuracaklar, oturup konuşur,

bir grup kuracak anlaşmaya varırlarsa, grup kurarlar, anlaşmaya varamazlar ise, grup kuramazlar. Zihniyetleri ayrı olanlar, zaten kuramazlar.. Bu husus münakaşa edilecek bir konu değil. Grupların Anayasa Mahkemesine müracaat hakları vardır. Bu gruplar böyle bir hak iddia etmiyor. Edemez de... Partiler müracaat eder. Ancak partili üyeler veya bağımsızlar 30 kişi olursa onlar da müracaat eder. O, ayrı mesele.

«Birkaç kişi bir araya gelip grup kuralım diyemez» deniyor. Müsaade ederseniz bendenize, dünyada ilk bir hukuk kuralı koyuyoruz gibi geliyor. Birkaç kişi bir araya gelip kuramaz, diyen nerde bir hukuk kuralı var ki, biz bunu burada savunalım.

Sonra, «grup-adına söz hakkı Anayasaya aykırıdır» diye bir hukuk kuralı da icadediyor ki, bunun neresinden tutarsanız tutunuz savunmasını yapmanın maddeten imkânı yok. «Dünya tatbikatında da böyle bir şey yoktur» diye bir söz söylendi. Bu söz üzerinde bilhassa durmak isterim: Hiçbir Senatör bu kürsüden bu cesareti gösteremez. Dünyada varken, çıkmış «Dünyada yoktur» diyebilmek büyük bir cesaret işidir. Bende bunu söyleyecek bir cesaret yok. Onun için ancak tüzüklerde mevcut hükümleri söylüyorum. Bunun tatbikatının da dünyada var olduğu önümüzde. Onun için bu cesaretle konuşmak mümkün değildir, bende yok o cesaret.

«Grup kurmakla bağımsızlık statüsü bozulur» diye bir görüş varki, burada anlamak mümkün değildir. Grup bağımsızsa, belirecek fikir de bağımsız olur. Bağımsız üyelerden kurulacak grup bağımsız olur. O halde ismini değiştirsinler. Dünya Parlâmentolarında «bağımsız grup» adı ile kurulmuş gruplar vardır. Demek ki olabiliyor. Grubun bağımsızlık statüsünü ben daha teminatlı görürüm. Gruba girmişse üyenin bağımsızlığını grup teminat altına alır. Çünkü, fikirler tartışılır. Şimdi açık konuşalım. Kuliste A.P. li, C.H.P. li, C.K.M.L.P. li yahut Y.T.P. li iki arkadaş bana geliyor «yahu, oyunu şuraya ver» diyorlar. Onları parti görüşü, grupta konuşulmuş, bir şeye dayanıyor. Fakat ben belki düşünmek fırsatını da bulamadım: Benim gibi bağımsız düşünebilecekler, bir partinin maksadına hizmet etmeyecek şekilde düşünebileceklerle tanışamadım, konuşmadım; o za-

man daha çok etki altında kalırım. Ama bir grup herkes etkilesin... Grup oturup konuşacak, bir mevzuda belirli görüşler savunulacak; burada parti etkisinin bulunduğu görüş meydana çıkacak ayrı bir görüş savunulacaktır. Biz, bunu yaşadık. Açıkça ifade edeyim ki; elbetteki, birçok görüşler olur ama, grupe toplandığımız zaman, kanaatimiz daha kolaylıkla bağımsız hale gelmiştir. İnsanoğlu... Hep böyle teşekkül eder, fikirler. Şimdi, bir grubun bağımsızlığını bozmak, ferdin bağımsızlığını bozmaktan daha zordur. Sonra, bağımsızlıktan ne anlıyoruz? Bir parlâmento faaliyetinde; bir partinin veya diğer partinin sözünü daima savunmuş bulunmayı veya ona karşı bulunma halini bağımsızlığın tersi telâkki ederiz. Yoksa, bir grupta fikirler birleşir, birbirlerinin fikirlerine saygı gösterilir, benimsenirse bu bağımsızlığı bozmaz. Tüm olarak bağımsız bir fikirdir, bağımsız bir grubun fikridir. Tahdidi de kuvvetli değildir. Partilerde bunu bozanlara gayet şiddetli cezalar verilir. Partiden atılır, mütaakıp seçimi kaybeder.. Müstakillerde bu da yoktur. Grupta fikir beğenmezse, kenara oturur, elini aksi tarafa kaldırır. İsterlerse gruptan çıkarsınlar. Bir hakkı yok olmuyor. Zaten beraber oturmak imkânından daha fazla bir hakkı yok.

Şimdi, eidden, maddenin altında bir kısım senatörleri bu sayede olgun fikre ulaşma imkânından da yoksun kılmak hali var. Çünkü, Meclis fikirleri gruplarda, komisyonlarda gelişir. Bir kısım üyeye deniyor ki, «hayır, gruplarda siz fikir geliştirmeyin. Eye gidersiniz, okursunuz, buraya geldiğiniz zaman birden bire konuşursunuz». Ben bu statü yerine 5-10-20 kişi ile bir konuşmaya, herkes gibi, ihtiyaç hissederim. Onun için, Meclis randımanını artırabilmek bakımından grup faaliyetleri, komisyon faaliyetleri randıman artırıcı olduğu için, grup halinde bulunup, konuşabilme imkânından yoksun bırakmak, bazı kimselerin verimini azaltmak anlamına gelir. Şimdi, aynı yönden bazı görüşler de var: Meselâ Sayın Fikret Turhangil arkadaşımız «hukukun teslimiyet» şeklinde bir ifadede bulundular. Fakat ben hangi ilkeye, hangi hukuk kuralına teslim olacağımı bilsem ve haki-katen o hukuk kuralı ve ilkesi muteber olsaydı teslim olmaya şimdiden hazır olurdum.

«Bu grubu ne bağlar?» diye fikirler olmuştur. Tartışmalardan çıkacak sonuçlar bun-

ları bağlar, diye cevap veririm. Çünkü, tartışma sonunda bir karara varırlarsa ancak bununla bağlanırlar. Fazla uzatmıyayım, Sayın Nusret Tuna'nın da birçok soruları olmuştur. «Fikirlerini açıklamamışlarsa grup hakkı verirken, diğer bağımsızlar, bâzı tehlikeler..» Şeklinde konuştular. Fikirlerini açıklamamışlarsa, grup hakkı verirken, tüzüğü yoksa, lâfları; grup kurulduktan sonra Senato Başkanlığının isteğidir. Senato Başkanlığı «grupunuzun tüzüğü nedir, nasıl idare edileceksiniz» diye o gruptan sorar. Şimdi ortada grup yok... Olmadığına göre, ancak bu hak teslim ediliyor mu, tüzüğe geçiyor mu ve ondan sonra bunu kullananlar var mı? sualı; kullananlar varsa onlardan sorulabilir. Sonra bir üzüntüm daha var : Sayın Özgünes de buna cevap verdi. Grup isteği üzerine oda masa, sandalyeyi birleştirmek münakaşanın seviyesini çok düşüreceği için ben buna cevap vermekten kaçınıyorum. Her halde bir hukuk kuralı savunulurken bunu masa ve sandalye ile birleştirmek pek kolay savunulacak bir fikir değildir. Benim masa ve sandalyeleri bu kürsüye kadar çıkaracak gücüm olmadığı için çıkarmıyorum.

Şimdi, arz ettiğim gibi; madde bağımsızları hiçbir şekilde ilgilendirmez.

Bu madde, bağımsızları ilgilendirmiyor. Nereden buraya girdiğimizi ben de anlıyamadım. Galiba yer bulunamadığı için bu maddeye geldik, girdik. Ben bir soru soracağım; bu konuyu açık konuşalım; hukuk kavramları ile istediğimizi örtmiyelim. Grup kurulması mahzurlu telâkki ediliyor. Görülüyor ki, bunun da bir mesnedi yok. Eğer kanı bu ise veya hukukan kurulmaması gerekiyor kanaatinde arkadaşlarımız samimî ise bir teklif getirsinler, desinler ki, «bağımsızlar, Cumhurbaşkanı kontenjanına dâhil olanlar, tabîî üyeler grup kuramazlar.» Tüzüğe böyle geçsin, «kuramazlar» densin. Madem ki, Anayasaya göre yasak sayılıyor böyle geçsin. Ama, biz inanıyoruz ki, kurabilirler. Ve böyle geçmesini teklif ediyoruz. Eğer, arkadaşlar aksini iddia ediyor ve «kuramaz» şeklinde teklif ediyorlarsa «kuramazlar» da denilebilsin.

Özet olarak görülüyor ki, muhterem arkadaşlar, «metin, tutanak, demokratik gelenek,

ilmin görüşü, mukayeseli hukuk böyle diyor ama, ben grup kurmalarını istemiyorum» şeklinde ki, bir görüş inşallah pek fazla iltifat görmez. Ve bütün bu hukuk kurullarına rağmen direnen muhterem arkadaşlarımız da daha demokratik ve hukuka daha bağlı bir görüşü savunmak suretiyle - sayın bir üye de «Anayasayı zorlama» var dedi. Ben de inanıyorum ki, Anayasayı zorlama vardır. Ama, acaba Anayasa nereden zorlanıyor?... Metinde olmayan bir husus, metne girmekle zorlanıyor gibi geliyor bendenize. Ve böyle bir zorlama intibasını verdiği zaman dünyadaki tatbikata bakmak, eğer bu tatbikatta buna ait bir hüküm yoksa, bu yol sanırım ki, bizi daha çok berraklığa ulaştırır - inşallah zorlamadan vazgeçeriz. Daha demokratik, İnsan Haklarına daha uygun, hukuk anlayışına daha fazla saygılı bir görüşü beklediğimi saygıyla arz ederim. (Alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Damşoğlu.

NECİP DANIŞOĞLU (Riz.) — Muhterem arkadaşlarımız; İçtüzük müzakeresinin 14 ncü maddesine, Anayasanın 85 nci maddesinden - tefsir vakıa yasaktır ama - değişik anlama dolayısıyla gelmiş bulunmaktayız. O halde, ilk defa 85 nci maddenin neye delâlet etmiş olduğunu ve bundan hangi köprü ile İçtüzüğün 14 ncü maddesine geçmiş olduğumuzu tesbit etmek icabeder. Anayasanın 85 nci maddesi, «siyasi parti gruplarının Meclislerin bütün faaliyetlerine, kuvvetleri oranında katılmalarını sağlayacak yolda düzenlenir. Siyasi parti grupları, en az 10 üyeden meydana gelir» demektedir.

Şimdi Sayın Ahmet Yıldız Beyefendiyi dikkatle dindim. Kendileri fikirlerini bu 85 nci maddenin hükümlerinin icabı olarak «müstakillerin bu faaliyetlere katılmalarını temin bakımından, müstakillerin de ayrıca bir siyasi parti grubu veya bir grup kurma haklarını ifade etmişler bir grup kurdukları takdirde de otomatikman 85 nci maddenin ifade etmiş olduğu mânaya girecekler ve bu şekilde de Meclis içindeki çalışmalarını düzenlenmiş olacaktır» şeklinde ifade etmişlerdir. Siyasi bir parti değil, bir grup Parlâmento-da bir müstakil grup kurmak suretiyle 85 nci maddeye kendimizi bu şekilde uyduracağız. Zannediyorum, o zaman bir iltiyâc kalmıyor. Madem

ki, müstakillerden bir grup teşekkül etmiştir ve İktisadî hükümleri vâkıa;

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Siyasi parti grubu değil, Parlâmento grubu.

NECİP DANIŞOĞLU (Rize) — O zaman ihtilâf kalmıyor. «siyasi parti grupları» diyor ama, madem ki, Meclis içinde bir grup kurulmaktadır, o grubun mevcudiyeti dolayısıyla, İktisadî hükümlerine göre de bu grubun mevcudiyetinden istifade edilecek ve çalışmalar o yolda düzenlenecektir.

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Yalnız, «85 ne maddeye gireceyiz» diye bir girme mecburiyetinden bahsetmedim.

NECİP DANIŞOĞLU (Devamla) — Tamam efendim. Şimdi burada bir noktayı tesbit etmek icabeder. Demek ki, bugüne kadar fikirlerini ifade etmiş bulunan sayın profesörler, burada fikirlerini serd etmiş bulunan muhtelif parti gruplarına mensup muhterem arkadaşlarımızın ifadelerine göre, sabit olmuştur ki; Anayasamızın 85 ne maddesinde siyasi partiler, parti grupları Meclis iç faaliyetlerine kuvvetleri oranında iştirak edeceklerdir. Bunun üzerinde artık hiç münakaşamız mevcut değildir. Bunun doğru veya yanlış olması keyfiyeti bence yeni bir Anayasa düzenlenmesi mevzuu olur. Bunun tadili icabeder veya etmez. Bunun üzerinde münakaşa cereyan eder ve bir karara bağlanır. Ben bunun üzerinde her hangi bir fikir serd edecek değilim. Aneak, şimdi hep birlikte tesbit ediyoruz ki, 85 ne maddeye göre siyasi parti grupları, kendi kuvvetleri oranında bu faaliyetlere iştirak ederler. Şimdi Anayasayı bir tarafa bırakalım.

KÂMİL KARAVELİOĞLU (Tabii Üye) — Diğer grupların veya bağımsızların teşrii faaliyete iştirak edemeyeceğini ifade etmiyor.

NECİP DANIŞOĞLU (Devamla) — Ediyor efendim, ediyor. Şimdi onu arz edeceğim.

BAŞKAN — Siz devam edin efendim.

NECİP DANIŞOĞLU (Devamla) — Başkan müsaade etse karşılıklı konuşuruz, beyefendi.

BAŞKAN — Devam edin efendim.

NECİP DANIŞOĞLU (Devamla) — Şimdi, bu katiyet karşısında Anayasayı bir tarafa bırakmış bulunuyoruz. Şimdi Anayasamızın şu kati ifadesini Sayın Ahmet Yıldız Beyefendinin benim gibi, anlattıklarını şuradan anlıyorum ki; madem ki; Anayasamız bu kadar katiyette bir kaziye

muhkeme ortaya koymuştur, o halde muayyen bir mevzuu tahakkuk ettirmek içi buna kendimizi uydurmak mecburiyetindeyiz, demişler ve bundan dolayı da. O halde müstakiller, yani bağımsızlar bir grup kursunlar... Bağımsızlar bir grup kurdu mu işin rengi biraz değişecek, anladığıma göre. Şimdi gelelim, bağımsızların kuracakları grubun mahiyetine, İktisadîmizin 14 ne maddesinde bağımsızlardan şu şekilde bahsediliyor. «Hiçbir siyasi partiye mensubolmayan üyeler de Anayasamızın munhasıran siyasi parti gruplarına tamdığı haklara sahipolmamak şartıyla kendi aralarında gruplar teşkil edebilirler.» Bu müzakereyi bence, enine boyuna ve bütün açıklığı ile, açık kalplilikle yapmak icabeder. Çünkü, bu müzakereler; müstakbel itiyatların, teamüllerin, Meclis Senato çalışmalarının zemini, olacaktır. Aynı zamanda Senatamızın müstakbel muafiyetlerinin de zemini olmak dolayısıyla ehemmiyetli olan bir noktadır. Bu itibarla, Sayın Özgüneş'in de ifade ettikleri gibi, bu maddenin kifayet teklifi mevzuubahsolmadan, enine boyuna ve samimiyetle müzakere edilmesi icabeder.

Şimdi, iki tane grup fikri, ortaya çıkıyor; birisi, Anayasamızın bahsetmiş olduğu siyasi parti grubu, İkinci fikir; Sayın Ahmet Yıldız Beyefendinin ifade ettikleri ve İktisadîmizin 14 ne maddesinde derpiş olunan, şart koşulan, doğrudan doğruya «siyasi olmayan grup» tâbiri. Ve zannedirim, Sayın Ahmet Yıldız Beyefendi de mütaaddit defalar isteklerinin siyasi parti grubu değil, doğrudan doğruya müstakiller grubu şeklinde olmasını burada temenni ettiler ve arzu ettiklerini ifade ettiler.

Şimdi, gerek Anayasa, gerek Anayasamızın mahlûm maddeleri gerekse İktisadîmizin birçok maddeleri, siyasi parti gruplarına muayyen haklar, vazifeler vermiş, onları tarif etmiş, onlara muayyen şekiller vermiş, onların muayyen formasyonu var ama, bu siyasi parti gruplarının dışında teşekkül edecek grupların hakkında da her hangi bir işaret mevcut değil. Böyle bir grup kurulabilir mi ve böyle bir grup kurulduğu takdirde munhasıran siyasi parti gruplarına tanınacak olan haklardan bu gruplar istifade edebilir mi? Meselâ, bir an aklıma geliyor benin, «Adalet Partisi Grubu adına söz istiyoruz» dediğim zaman bana evleviyetle söz verilir. Ve ben burada Adalet Partisi Grubu adına konuştuğum zaman burada bulunan hâziran

ve Türk Milleti, «Adalet Partisinin fikri demek ki bu imiş» diyebilirler. Cumhuriyet Halk Partisi için ve burada siyasi parti grupları olan teşekküller için de durum aynı. Acaba, siyasi olmıyan bir müstakiller grupu teşkil edildiği takdirde acaba... (Partili olmıyan, siyasi grup sesleri) Müsaade buyurun, meselenin başka tarafları var, onları arz edeceğim.

Şimdi, müstakiller grupu adına birisi «söz istiyorum» dediği zaman aynı haklara sahibolabilecekler midir? Ve müstakillerden bir arkadaşımız grup namına burada konuştuğu zaman, kendi gruplarına dâhil olan bütün arkadaşlarının fikirlerini ilzam edecekler midir, onların fikirlerini ifade edecekler midir? Ve ifade edildiği takdirde, eğer böyle ise artık bunun müstakillikle, müstakil olabilmek keyfiyetiyle münasebetini biraz sonra arz edeceğim. Çünkü, benim kanaatime göre bu, garip bir arzu ve garip bir iddia olmuş oluyor. Fakat, ben yalmış olabilirim. Bu itibarla hakikaten eğer müstakil, siyasi olmıyan müstakiller, grupuna siyasi gruplara tanınmış olan haklar bahsedilecekse, yani bu 14 nci maddenin derpiş etmiş olduğu mânanın aksine bir hak tanınacaksa o zaman bu işin siyasi olmıyan grup tarafı nerede kaldı? Şimdi anlaşıyor ki arkadaşlar, bizim müstakil olan senatör arkadaşlarımız bir araya gelip, bir arada, bir araya gelmenin vermiş olduğu kuvvetle bu Meclisi içerisinde kuvvetlerini göstermek ve fikirlerini ifade etmek istemektedirler. Bu o kadar tabii bir arzudur ki, demin Ahmet Yıldız Beyefendi yana yakıla burada anlattığı vakit sanki ben yaşamışım gibi hissettim. Hakikaten, yalnızbaşına kiminle konuşacaksın? Öteki gelir kulis yapar falan filân. Halbuki bir çatı altına girer, orada enine boyuna münakaşa edersiniz, kavga edersiniz, döversiniz, bilmem konuşursunuz, ondan sonra bir netice ve bir fikir tebellür eder. Bu fikir artık o grupun malıdır. O grupun malı olan fikir buraya getirilir, burada ifade edilir. Şimdi, bu arzuyu ben anlamıyor değilim ama, bu tatbikatla kabili telif mi, değil mi onu müzakere edeceğiz. Arkadaşlar, «müstakil» demek, yani «bağımsız» demek; her hangi bir kayıt ve şart altında olmıyan, hareketlerinde yalnızbaşına, içinde bulunmuş olduğu Meclisin içtüzüğü, kanun ve Anayasa çerçevesi dâhilinde bir insanın serbest şekilde hare-

ket etmesi, fikrini ifade edebilmesi veya fikrini ifade etmemesi hürriyeti demektir. Bir parti grubu içine giren insanda bu hürriyetlerin büyük bir kısmı selbedilmiş demektir. Siz her hangi bir mevzuda başka şekilde düşündüğümüz halde, parti disiplini bakımından, o fikre inkiyadedersiniz, «evet haklısı bu imiş» dersiniz. fikir kanaatinizin aksine dahi olsa burada el kaldırmak durumunda olacaksınız. Bu husus aşağı - yukarı muhtelif zamanlarda fikir ve inançlarda fedakârlık tazammun eden bir keyfiyettir.

Halbuki müstakillğin yegâne hususiyeti; her hangi bir zaruret ve mecburiyet karşısında kalmaksızın insiyatifi elinde bulundurmak ve bu şekilde hareket edebilmek kabiliyetini muhafaza etmesidir. Siz, müstakil grupu kurmak suretiyle müstakillğin, bağımsızlığın doğrudan doğruya mevcudiyetini inkâr eder bir hale gelmiş bulunacaksınız. Bir an için tasavvur edelim ki, 20 müstakil arkadaş biraraya geldi, Tapu-lama Kanunu burada görüşülüyor, siz orada grup kararı alacaksınız ve grup kararı alınırken bu müstakil keyfiyeti ile o anda Senatonun muhtaç bulunmuş olduğu bir müstakil üye hüviyetinden Senatoyu mahrum bırakmış olacaksınız. Siz de muayyen bir fikrin adamı olarak hep birlikte geleceksiniz, o şekilde hareket edeceksiniz. Bu istidlâlle Senatoda bilhassa kontenjandan gelmiş bulunan senatör arkadaşlarımızın gelme esbabı mucibelerinin tamamıyla aksine hattı harekette bulunacaksınız. Kontenjandan, buraya teşrif eden arkadaşlarımızın hususiyetleri; mesleklerinde en yüksek seviyelere çıkmış kıymetli ve tecrübeli arkadaşlarımızın, burada her hangi bir baskı ve muayyen bir tarafa gitme zarureti olmadan, şu Senatonun havasına istiklâlin, bitarafılgın ve doğrunun havasını getirmek espirisidir. Siz bu espiriyi, yani bu Anayasanın bu maddesinin konulmasında güdülen espiriyi, bir grup kurma gayesine nasıl feda edebilirsiniz? Ben bunu kabul edemiyorum. Tabii üyelerin kendi aralarında bir grup kurma arzusunu ayrıca münakaşa ederiz. Fakat bu şekilde kontenjandan gelmiş bulunan arkadaşlarımızı da içine alacak şekilde ve şümulde böyle bir teklifin getirilmiş olması hakikaten, zannedirim ki, isabetli bir davranış değildir. Sayın Ahmet Yıldız «Samimî konuşalım» dediği için ben de burada bütün kalbimle, samimî konuşuyorum.

Başka bir husus daha var: Senatoda C. K. M. Partisi var. Üye sayısı 10 dan aşağı olduğundan dolayı grup kuramıyor. Millet Partisi on üyeden aşağı olduğu için grup kuramıyor. Bunlar, muayyen tüzüğü olan siyasi inançları olan ve muayyen mecburiyetleri olan arkadaşlardır. Ama, Anayasanın zarureti dolayısıyla bunlar grup kuramamışlardır. Fakat burada bağımsız görünüyorlar; grup kuramadıkları için grup kararları yoktur. Ne olacak? Bu arkadaşlar kurulacak müstakil gruba girecekler mi? Efendim eai sual.

HAYDAR TUNÇKANAT (Tabii Üye) — Partili olan adam bağımsız olur mu?

NECİP DANIŞOĞLU (Devamla) — Onlar dışarda kalacaklar.

Bir an için birşey arz edeyim beyefendi. Sayın Ahmet Yıldız Beyefendi meselâ bu müstakillerlere lider olmak ister. Olura, değil mi? Her yiğidin gönlünde bir aslan yatar. Fakat Ahmet Yıldız'a öteki arkadaşlar, «Hayır efendim, o lider olursa biz başka bir müstakil parti kuracağız» derler. Şimdi şu veya bu sebepten dolayı bakacaksınız ki, Senatonun içinde meselâ dört tane müstakil grup teşekkül etmiş. Olur değil mi?.. (Gürültüler) İstirham ederim arkadaşlar. Siz illâ da illâ, «Bu iş olsun» diyorsunuz ama zemini çekmişsiniz, ayakta kaldık. Olmaz böyle şey efendim. Bu itibarla rica ederim, şu kürsüye kabili tatbik olmayan teklifleri getirmiyelim.

ESAT ÇAĞA (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Siz, kabili tatbik olanı getirin.

NECİP DANIŞOĞLU (Rize) — Kabili tatbik olmayan teklifler bence zaman almaktan başka hiçbir fayda getirmez. Bir tabii üyeler grubu, hattâ ikiye de ayırabiliriz; «Birinci müstakil tabiiiler grubu», «İkinci müstakil tabiiiler grubu» diye. Sonra kontenjandaki arkadaşları, «Birinci kontenjan grubu», «İkinci kontenjan grubu» diye de ikiye ayrılabilir.

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Grup kuramazlar diye siz teklif getirin.

NECİP DANIŞOĞLU (Devamla) — Olmaz arkadaşlar. Bu ciddi bir teklif olmaz. Bu itibarla çok Sayın Ahmet Yıldız'ın fikirlerine iltifat etmemenizi saygılarımla rica ederim. (Sağdan alkışlar)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, saat ikide toplantı olduğu için en son saat yarımında oturu-

ma son vermek mecburiyetinde olduğumu arz ederim.

Buyurun Faruk Işık.

FARUK IŞIK (Van) — Muhterem arkadaşlar, bendeniz geçen celsede «Bağımsızların grubu olamaz» mevzuu üzerinde konuşurken zannedirim pek iyi ifade edemedim. Sayın Sırrı Atalay Beyefendi Senato'nun bir Heyeti Umumiye kararından bahsetmiş ve zannedirim bu Heyetin kararı ile bu işin halledildiğini söylemişlerdi. Halbuki bendenizin mâruzatım; müstakillerin, Senato faaliyetlerine iştirak etmemeleri yolunda değildi. Daha evvel de ifade ettiğim gibi, benim hukukî ve mantıkî anlayışım, müstakillerin siyasi bir grup teşkil edemeyeceği merkezindedir. Ben bilhassa bunu tebarüz ettirmek için söz aldım.

Buna ilâveten, Muhterem Mehmet Özgünes Beyefendinin Komisyondan sormuş olduğu suallerin cevapları hakikaten bu işi daha iyi tenvir edecek bir mahiyettedir. Komisyon da hâlâ buna cevap vermemiştir. Komisyon her halde söz alıp cevap verebilirdi. Binaenaleyh müzakerelerin bu cevaplardan sonraya talikini rica edeceğim. Zaten Reis Beyin işaret ettikleri gibi vakit de geçiyor. Fazla konuşmadan huzurunuzdan ayrılırken 14 nci maddenin 2 nci fıkrasındaki kaydın kaldırılması hakkında bir tahrir takdim ediyorum. Kabulünü istirham ederim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Tunçkanat, eğer konuşmanız uzunca ise öğleden sonra bırakalım. Kısa ise, saat 12,30 a kadar bitirmek inkâmı varsa buyurunuz.

HAYDAR TUNÇKANAT (Tabii Üye) — Biter efendim.

BAŞKAN — O halde buyurunuz.

HAYDAR TUNÇKANAT (Tabii Üye) — Muhterem arkadaşlar, buraya çıkan arkadaşların bir kısmı bağımsızların bir siyasi grup kuramayacaklarının lehinde, bir kısmı aleyhinde konuşular. Ve netice itibariyle buyurdular ki; siyasi partilerin dışında bir grup kurulmasına Anayasanın 85 nci madesi mânidir. Ayrıca, «Siyasi olmayan gruplar teşekkül ettiği takdirde, bu kürsüden neyi savunacaklardır?» Fikri ileri sürüldü. Teker teker hepsinin çok kıymetli olduğuna inandıkları bu bağımsız arkadaşların bir araya geldikleri takdirde kıymetlerini bir-

den kaybedecekleri, daha doğrusu bağımsız hürriyetlerini kaybedecekleri iddia edildi. Ben kısaca bu iddialara cevap vermek istiyorum.

Muhterem arkadaşlarım, bu Anayasanın Millî Birlik Komitesinden geçmeden önce müzakeresi esnasında Turhan Feyzioğlu ile Turan Güneş Komiteye izahat vermek üzere gelmişlerdi. Kendilerinden bu maddeler hakkında izahat istendiği zaman, bu arkadaşlar bağımsızlar ve Tabii Üyelerin de, her hangi bir suretle grup kurmalarına bu maddenin mâni teşkil etmeyeceğini orada beyan etmişlerdir. Ayrıca, ReisiCumhur kontenjanı tesbit edilirken 4 kişinin partilerden, diğer 11 kişinin de kontenjandan bağımsız olmaları teklif edilirken alınan esas, Anayasanın yine bir hükmüne göre, 10 kişinin bağımsız da olsalar, bir grup teşkil edebilmeleri gayesine mâtuftu.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, Anayasamız reaksiyoner bir Anayasadır. Memlekette bozulmuş olan bir düzeni ve kısıtlanmış hürriyetleri yeniden ihya etmek için yapılmış bir Anayasadır. Bu Anayasa hürriyetleri kısımaz, 85 nci madde, Ahmet Yıldız arkadaşımızın da biraz evvel söylediği gibi bağımsızların bir grup kuracaklarını men eden bir hüküm getirmemektedir. Bunun için bağımsızlar da bir grup kurabilirler. Fakat bu, parti grubu olamaz, siyasi bir grup olur. Zaten burada yaptığımız faaliyetlerin hepsi siyasidir. Bunun dışında artık siyasi olmayan bir grup tasavvur edilemez. Yalnız, partilerin burada, bilhassa Adalet Partili arkadaşlarımızın, göcundukları bir husus vardır. Bu da; «evet, bizim içimizden - yani kendi içlerinden - fikirlerini benimsemediği için partiden ayrılması muhtemel bir kısım arkadaşlar Parlâmento içinde, veya Senato içinde, eğer 10 kişi olabilirlerse ve fikren bir araya gelebilirlerse, müstakil bir grup kurmak suretiyle bize karşı hareket etmeleri ihtimali vardır.» endişesinden ileri gelmektedir. Bu düşünce tamamiyle Anayasaya aykırıdır. Kendi kanaatlerine uymayan ve parti içindeki fikirleri benimsemediği için o partiden ayrılmak isteyen arkadaşları, kanaatleri hilâfına, o parti içersinde hapsedmek Anayasanın ruhuna aykırıdır. Eğer, partiler kendi bünyelerinin bu şekilde sağlam olduğundan, ve kendi içlerinden ayrılacak arkadaşların da karşılama geçip cephe almalarından endişe etmiyorlarsa, «bağımsızların da bir grup ku-

rabileceği» hükmünü ihtiva eden bu madde karşısında olmamaları gerekir.

Bir kısım arkadaşlar da buyurdular ki; bu bağımsızlar grup kuracak da neyi savunacaklar? Diğer partilerin tüzükleri var, programları var, bunların yok. Hangi partinin malı olacaklar? Muhterem arkadaşlar, hangi partinin, Anayasamız kadar programı cesur ve ileri hamleler getirmeye mâtuftur? Var mıdır böyle bir parti? Hangi partinin bundan daha ileri bir programı, plânı varsa çıksın ortaya... Ayrıca arkadaşlar, plân var. Plândan daha iyi program mı olur? Buraya çıkacak olan bağımsızlar, Anayasamız getirmiş olduğu hürriyetleri, hakları, kurmuş olduğu nizamı elbette ki sonuna kadar savunacaklardır. Yalnız partinin programını müdafaa etmekle iş bitmez.

Sonra efendim, «müstakil olan bu gruplar bir araya geldikleri zaman meydana getirdikleri grubun fikrine iştirak etmeyecek olursa bunları disiplinsiz hareket etmekten nasıl alıko- yacaklar veya bunlara nasıl mâni olacaklardır» diye de bir fikir ileri sürüldü.

Muhterem arkadaşlarım, parlâmentoda parlömanter gruplar var. Nato Parlömanter grupları var, dostluk grupları var. Bunlar bir araya geliyorlar. Bunların da tüzüğü vardır, aralarında anlaşılıyorlar ve bunlar siyasi parti gruplarından ayrı teşekküllerdir. Bu gayet basit.. Bir araya gelmek isteyenler; aynı fikri savunanlar ve aynı fikirde olanlardır. Bunların muhakak bir partiye mensubolması icabetmez. Müstakil olan bir adam, partili olmayan kimsedir. Yoksa, hem müstakil olsun, hem de fikirsiz ve renksiz olsun mânasına gelmez. Biraz evvel kürsüye çıkan arkadaşımız, bağımsızları fikirsiz ve renksiz bir halde tarif ettiler. Ve müstakil kimsenin yalnız kendi fikrini savunacağını ileri sürdüler, Arkadaşlar, madem ki, bu arkadaş bu kadar kıymetlidir, niçin bunun gibi düşünen ve kendi fikri olan insanlar Senatonun işlemesini kolaylaştırmak, nizamı düzenlemek, daha iyi bir şekilde işlemesini temin etmek için Anayasanın vermiş olduğu haklardan ve salâhiyetlerden daha fazla istifade etmek için bir araya gelemezler? Böyle bir fikir benim mantığıma da tamamen aykırı düşmektedir. Binaenaleyh, bu işi çok fazla uzattığımız kanaatindeyim. Netice itibariyle biz, bağımsızların daha

iyi bir şekilde parlamento faaliyetlerine iştirak edebilmeleri için bir araya gelmelerini temin eden bir hüküm Anayasada yer almasını arzuluyoruz. Anayasamız buna mâni değildir. Bilâkis, Anayasamızın ruhu bunu emretmektedir.

Binaenaleyh ben arkadaşlarımın bu fikre katılmalarını istirham eder katılmıyacaklarsa, İctüzüğe muhakkak surette «bağımsızlar bir grup kuramazlar» şeklinde bir hükmün girmesini

arz ve teklif ederim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, daha altı arkadaş söz almıştır. Komisyon da konuşacaktır. Vakit geçmiştir. Öğleden sonra Büyük Millet Meclisi toplantısı vardır. Eğer toplantı saat 16 ya kadar biterse saat 16 da toplanmak üzere, bitmediği takdirde Salı günü saat 14 te toplanmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 12,20

